

Возз'єднання Закарпаття з Україною стало можливим тільки після визволення краю від угорсько-фашистської окупації в 1944 р. Багатвікове поневолення Закарпаття чужоземними державами негативно позначилося на його національно-культурному і політичному розвитку, постійно загрожувало повною асиміляцією народу, гальмувало його природний шлях до національного самоусвідомлення.

Ідея возз'єднання Закарпаття з Україною визріла там ще у 1919 р., після розвалу Австро-Угорщини. Перемогою української ідеї на південних схилах українських Карпат стало створення в 1939 р. Карпатоукраїнської держави.

Учасники конференції наголосили, що возз'єднання Закарпаття з Україною у 1945 р. стало доленосним для закарпатських українців, воно зберегло їхню національну ідентичність, ввело в державотворчі процеси всього українського народу, відкрило широкі шляхи культурно-національного та економічного розвитку. Деформації періоду тоталітарного режиму не похитнули віри закарпатців в українську національну ідею.

Конференція засудила намагання антиукраїнських сил, що групуються в окремих країнах, ізолювати Закарпаття від України, піддати ревізії історичний вибір закарпатців у 1944 — 1945 рр., штучно витворити тут якийсь новий народ і кодифікувати неіснуючу «русинську мову». Бутафорське «Временное правительство Подкарпатской Руси» соромить нас перед світом, принижує нашу національну честь і гідність. Політичне русинство, підтримуване антиукраїнськими силами Москви, Європи, Америки й Канади, легально й нелегально підриває державну незалежність і територіальну цілісність України.

Учасники конференції одностайно схвалили заходи президента й уряду України, спрямовані на проведення економічних реформ, виведення країни з кризового стану і висловили сподівання, що Київ активно підтримує перехід Закарпаття до ринкової економіки, сприятиме розвитку його матеріальної і духовної культури.

Конференція звернулася до уряду з проханням приділити більше уваги українцям, що живуть за межами України — у Словаччині, Польщі, Румунії, Югославії, допомагати їм у підготовці науково-педагогічних кадрів, забезпеченні шкільними підручниками, періодичною пресою та ін.

Наступну, п'яту, міжнародну карпатознавчу конференцію вирішено провести в Ужгороді восени 1996 р. з такої проблеми: «Міжетнічні та міжконфесійні відносини в Карпатах».

Н. В. Шевченко (Миколаїв)

IX Міжнародний конгрес, присвячений культурі доби Просвітництва

23 — 29 липня 1995 р. Міжнародне товариство з вивчення XVIII ст., що існує з 1963 р. та об'єднує більш як сім тис. науковців з різних країн Європи, Америки, Азії, Африки, провело у Мюнстері (Вестфалія, ФРН) свій черговий конгрес, присвячений культурі доби Просвітництва. Він був досить представницьким: 1100 учасників, серед яких делегація науковців з нашої країни, більшість яких — члени Українського товариства з вивчення XVIII ст., що діє при Інституті історії України НАНУ.

Під час роботи конгресу працювали численні секції: історії, історичної соціології, політики та політичної теорії, європейської філософії, революції та утопії, права та економіки. Вагоме місце відводилося проблемам духовної культури XVIII ст. Найбільшу кількість учасників зібрали секції «Культура та стан суспільства XVIII ст.», «Читацьке середовище епохи Просвітництва»,

«Епістолярна спадщина XVIII ст.», «Теологія та церква», «Інтелектуальне життя гугенотів», «Масонство». Багато уваги приділялося висвітленню стану літератури, мови та друкарства в зазначений період. Так, на засіданнях секцій обговорювалися питання розвитку французької, англійської, німецької літератур, а 24 — 25 липня працювали секції «Книга та бібліотека у XVIII ст.», «Заборонена література епохи Просвітництва», «Журналістика». Велику аудиторію зібрали «круглий стіл» «Преса в XVIII ст.», що відбувся 25 липня, та публічна лекція «Новини та їх поширення у Парижі XVIII ст.», прочитана провідним фахівцем з історії філософії XVIII ст., професором Принстонського університету (США) Р о б е р т о м Д а р н т о н о м.

Окремі секції та «круглі столи» були присвячені видатним діячам XVIII ст. (Вольтеру, Дідро, Руссо, Д'Аламберу, Монтеск'є, Фрідріху II). Однак центральне місце в роботі конгресу відводилося Просвітництву в різних країнах та його співвідношенню з загальноєвропейським. Діяли такі секції: Просвітництво в Польщі, Німеччині, Румунії, Росії та Україні, Нідерландах та Бельгії, Шотландії, Швеції. Ряд секцій було присвячено проблемам взаємовідносин західноєвропейських країн із східноєвропейськими та Сходом. А тема «Культурні зв'язки Сходу та Заходу в XVIII ст.» була винесена на пленарне засідання.

В ході роботи конгресу розглядалися не тільки класичні напрями історії та ідеї XVIII ст., обговорення торкалося принципово нових проблем, зокрема проблеми війни і миру в Європі. Цією темою розпочалося пленарне засідання 24 липня. Організатори цього міжнародного форуму виходили з того, що культура доби Просвітництва набагато випередила свій час і не втратила свого значення донині. За допомогою «круглих столів», таких як «Культура і суспільство XVIII ст.», «Культурна спадщина XVIII ст. та сучасні проблеми розвитку культури», учасникам конгресу вдалося дослідити глобальний характер культури часів Просвітництва. Досить плідною була робота «круглого столу» «Основні концептуальні підходи та наукові центри вивчення Просвітництва».

Науковці з України брали активну участь у роботі конгресу. Так, на засіданні секції «Французька література XVIII ст.» з доповідями виступили викладачі Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка В. М. Б у р б е л л о та О. О. С а л о м а р с ь к а. Аспірантка ЦНБ НАНУ Л. В. Ш а р і п о в а проаналізувала каталог бібліотеки Києво-Могилянської академії та Духовної Академії кінця XVIII ст. (секція «Схід-Захід у XVIII ст.»). Найбільш представницькою була українська делегація на секції «Просвітництво в Росії та Україні», де із станом та проблемами дослідження Просвітництва, зокрема з таким його аспектом, як Просвітництво та державотворення в Україні XVIII ст., ознайомив слухачів академік НАНУ В. А. С м о л і й. Вклад українських мислителів XVIII ст. у політичну культуру Просвітництва — тема виступу доцента Миколаївського педінституту Н. В. Ш е в ч е н к о. Проблеми творчості особи в Україні XVIII ст. присвятила своє повідомлення доцент Миколаївського педінституту О. М. Л ю б а р с ь к а, а українській східній культурній орієнтації початку XVIII ст. — київський історик В. М. Р и ч к а. У його доповіді, зокрема, були наведені нові матеріали про релігійно-культурні зв'язки гетьмана І. Мазепи з монастирями Афону та Близького Сходу.

На конгресі не тільки розглядалися наукові питання, а й вирішувалися організаційні проблеми Міжнародного товариства. Так, його президент Д. М е й с о н звітував про діяльність товариства за період 1991 — 1995 рр. 29 липня на загальних зборах конгресу були підведені підсумки голосування щодо нового складу виконкому цієї організації та приймалися до товариства нові національні асоціації, що утворилися у 1991 — 1995 рр. На цих же зборах відбулася офіційна презентація Українського товариства з вивчення XVIII ст., що об'єднує 45 науковців з більшості регіонів України. До складу виконкому Міжнародного товариства з вивчення XVIII ст. на період 1995 — 1999 рр. були обрані: Д. Ш л о б а х (ФРН) — президент, А. П о с т і г о л а (Італія) — віце-президент, Х. Н а к а г а в а

Японія) — другий віце-президент, Ю. Д ж о н с е н с (Великобританія) — генеральний секретар, І. Т о т (Угорщина) — заступник генерального секретаря, Д. М о н д о т (Франція) — скарбник, М. З е р і н (США) — заступник скарбника. На засіданні нового складу виконкому 30 липня 1995 р. було визначено, що наступний — X Міжнародний конгрес з Просвітництва — відбудеться у липні 1999 р. в Дубліні (Ірландія).

Під час роботи конгресу працювала велика виставка друкованих видань національних товариств з усіх галузей дослідження культурної спадщини XVIII ст. В учасників форуму була можливість ознайомитися з планами-перспективами майбутніх видань і зробити замовлення на них, а також придбати примірники щорічних бюлетеней національних асоціацій та першого «Бюлетеня Міжнародного товариства з вивчення XVIII ст.»

Міжнародне товариство дослідження XVIII ст. запрошує молодих учених, які досліджують цей період, робити заявки на участь у черговому семінарі «Схід-Захід», який відбудеться в липні 1997 р. в Берліні на конкурсних засадах. Його метою є не тільки обмін науковою інформацією, а й налагодження особистих контактів між ученими країн Східної та Західної Європи. Всі витрати, включаючи транспортні та проживання, Товариство бере на себе. Учасники конкурсу повинні відповідати таким вимогам: вік до 40 років (на 1 січня 1997 р.); вчений ступінь доктора чи кандидата наук; здатність спілкуватися французькою чи англійською мовами, а також до 1 червня 1997 р. представити працю з теми семінару англійською чи французькою мовою обсягом 20 сторінок машинопису. Тема семінару в 1997 р.: «Прогрес (еволюція чи революція) в суспільній думці «Просвітництва». Заявку слід надсилати за адресою: Voltaire Foundation University of Oxford, 99 Zandury Road Oxford OX 2 6 jx, U.K. до 1 грудня 1996 р. Вона має містити таку інформацію про кандидата:

1. Національність;
2. Дата народження;
3. Коротка автобіографія і список публікацій (виключаючи рецензії та цитування статті);
4. Коротка анотація праці, що пропонується (на 250 — 500 слів);
5. Два рекомендаційні листи;
6. Повна інформація про володіння іноземними мовами.

Вченим з країн Центральної та Східної Європи буде надано місячну стипендію з тим, щоб вони мали можливість продовжити роботу в будь-якій формі після закінчення семінару, що працюватиме один тиждень. Обговорення провадитимуться англійською та французькою мовами. Учасникам семінару буде надано житло в Берліні.